RIIGIKANTSELEI

RIIGIKAITSE ARENGUKAVA

2017–2026

ARENGUKAVA AVALIK OSA

Riigikantselei

2017

EESSÕNA

Julgeolekupoliitika alustest lähtuvalt on Eesti julgeolekupoliitika siht ennetada ja tõkestada ohte ning vajaduse korral neile kiiresti ja paindlikult reageerida. Julgeolekupoliitika aluste kohaselt kaitseb Eesti end igal juhul ja kui tahes ülekaaluka vastase vastu. Eesti riigikaitse on oma olemuselt laiapindne ning jaguneb mitmeks tegevussuunaks, seejuures arvestatakse riigi erinevate tegevusvaldkondadega. Arengukava elluviimise ajal arendatakse riigikaitse tegevussuundades mittesõjalisi ja sõjalisi võimeid ning lähtutakse põhimõttest, et loodavad võimed peavad ohustsenaariumite terviklikuks lahendamiseks moodustama omavahelise võimete kogumi.

Käesolev arengukava on riigi strateegiline poliitikadokument, mille eesmärk on ennetada ja maandada riigikaitsega seotud ohtusid ja pingeid, luua usutavat heidutust sõjalise agressori vastu, arendada riigi iseseisvat kaitsevõimet, suurendada riigi suutlikkust lahendada riigikaitselisi kriise ja konflikte, suurendada ühiskonna sidusust ning tagada valmisolek seista vastu infosõjale.

Eesmärgi saavutamiseks viiakse arengukava elluviimise ajal ellu järgmised arendustegevused:

- **Riigi ja ühiskonna toimepidevuse kindlustamiseks** viiakse ellu tegevusi, et kindlustada strateegiline olukorrateadlikkus, suurendada valitsusasutuste vastupanuvõimet kriisideks, tagada riigikaitseliste varude olemasolu, parandada teenuse osutajate suutlikkust tarnete katkestuste korral. Samuti töötatakse välja elanikkonnakaitse kontseptsioon ja viiakse ellu elanike kaitseks vajalikke tegevusi.
- **Rahvusvahelise tegevuse kindlustamiseks** arendatakse ja luuakse vajalikud tingimused, et ennetada kriise, vähendada pingeid ning kiiresti suhelda Eesti liitlastega ja vajaduse korral rakendada kollektiivkaitset või kriisiohje meetmeid.
- **Strateegilise kommunikatsiooniga tagatakse** Eesti julgeolekupoliitikale Eesti ühiskonna ja võtmeliitlaste toetus. Selleks viiakse ellu tegevusi, mis aitavad tuvastada ja paljastada vaenulikku valeinfot, parandada riigi valmisolekut inforünnakute tõrjumiseks ja paremini teadvustada ühiskonnas julgeolekualast olukorda.
- **Sisejulgeoleku tugevdamiseks** arendatakse eriüksuste ja kiirreageerijate tegutsemisvõimet, suurendatakse üksuste relvastuse tulejõudu, uuendatakse isikukaitsevarustust, tugevdatakse vastuluuret ja piirivalvamist, parandatakse sisejulgeoleku asutuste ohtude ennetamise ja tõkestamise võimekust ning üldist vastupanuvõimet kriisideks.
- **Tsiviilsektori toetuse korraldamiseks** nähakse ette tegevusi, et võtta vastu liitlasi maa, mere ja õhu kaudu, arendada välja mobilisatsiooni ja tsiviiltoetuste infosüsteem ning tagada lepete olemasolu toetamaks asutuste tegevusi. Samuti korraldatakse lisaõppekogunemisi.
- **Sõjalise kaitse arendamiseks** nähakse arengukava elluviimise ajal ette tegevusi, et suurendada sõjaaja struktuuri koosseisu, luua küberväejuhatus, tõsta ajateenistuse läbinud isikute osakaalu, suurendada soomusmanöövervõimet, arendada täielikult välja kaks brigaadi ja tugevdada maakaitset.

SISUKORD JA STRUKTUUR[1]

RIIGIKAITSE ARENGUKAVA 2017–2026

EESSÕNA

SISUKORD JA STRUKTUUR

SISSEJUHATUS

1. OLUKORRA ÜLEVAADE

1.1. Riigikaitse lai käsitus

1.2. Arengukava koostamise lähtekohad

1.3. Riigi eelarvelised võimalused

1.4. Võimeplaneerimise kasutamine arengukava koostamisel

1.5. Riigikaitse arengukava 2013–2022 elluviimise tulemused

2. ARENGUKAVA ÜLDEESMÄRK JA SELLE MÕÕDIKUD

3. ARENGUKAVA SEOS TEISTE POLIITIKADOKUMENTIDE NING LÄBIVATE TEEMADEGA

4. ARENGUKAVA ELLUVIIMINE

5. OHUSTSENAARIUMITE KIRJELDUSED

6. ARENGUKAVA ALAEESMÄRGID, ALAEESMÄRKIDE MÕÕDIKUD JA MEETMED

ALAEESMÄRK 1: Riigi ja ühiskonna toimepidevuse kindlustamine

ALAEESMÄRK 2: Rahvusvahelise tegevuse kindlustamine

ALAEESMÄRK 3: Strateegilise kommunikatsiooni tagamine

ALAEESMÄRK 4: Sisejulgeoleku tugevdamine

ALAEESMÄRK 5: Tsiviilsektori toetuse korraldamine

ALAEESMÄRK 6: Sõjalise kaitse arendamine

LISAD

[1] Arengukava 5. ja 6. peatükk sisaldavad teabena riigisaladust ning moodustavad seetõttu mitteavaliku osa. Samuti moodustavad arengukava detailsemad lisad mitteavaliku osa.

SISSEJUHATUS

Riigikaitse arengukava 2017–2026 on riigikaitse keskne võimeplaneerimise dokument, mille eesmärk on lähtudes olemasolevatest ohustsenaariumitest tuvastada järgmise kümne aasta vajalikud ning riigi võimalustega kooskõlas olevad mittesõjalised ja sõjalised võimearendused.

Arengukava **üldeesmärgi** saavutamisega soovitakse tagada nii riigikaitsega seotud ohtude ennetus, heidutuse kasv sõjalise agressori vastu kui ka võime igasuguse rünnaku korral seista sellele vastu kogu ühiskonna tegevusega. Arengukava üldeesmärk on esitatud teises peatükis koos mõõdikutega.

Käesolev arengukava nimetab järgmise kümne aasta jooksul riigikaitse raames arendatavad võimed ja tegevused ning seda **riigikaitse laiast käsitusest** lähtuvalt. Seega on arengukava kesksel kohal nii mittesõjalised kui ka sõjalised võimed ja tegevused, mis on vajalikud ohustsenaariumitega toimetulekuks. Arengukava juurde koostatakse rakendusplaan, milles esitatakse elluviidavad tegevused nelja aasta ning alaeesmärkide kaupa. Arengukava vaadatakse üle nelja aasta järel.

Riigikaitse arengukava koostamisel **juhinduti järgmistest põhimõtetest**:

- loodavad võimed on vajalikud tulenevalt ohustsenaariumitest, sh mittesõjalistest ja sõjalistest julgeolekuohtudest;
- luuakse jõukohased ja reaalselt kasutatavad võimed;
- loodavad võimed peavad tagama usutava heidutuse sõjalise agressori vastu;
- olemasolevaid ressursse tuleb kasutada efektiivselt ja võimete ülalpidamine peab olema jätkusuutlik.

Arengukava sisaldab **avalikku ja mitteavalikku osa**. Selline piirang sisu kohta on vajalik, kuivõrd teatud osa riigikaitse arengukavas sisalduvast informatsioonist on riigisaladus. Näiteks suur osa arengukava alusinfost, hetkeolukorra kirjeldusest, koostamise juhistest, eelneva arengukava täitmise detailsetest tulemustest ja uutest arendustegevustest on riigisaladus. Samuti on piirang vajalik, et tagada arengukava üldeesmärgi saavutamine ja võimaliku Eesti Vabariigi vastase tegevuse edukas tõkestamine. Arengukava avalik osa esitab riigikaitse arengukava üldisema olemuse, taustainfo ja eesmärgid. Arengukava sisuline osa ja enamik võimearendustest on olemuselt kas riigikaitseline või julgeolekualane riigisaladus ning seetõttu on need kajastatud arengukava mitteavalikus osas. Samuti on arvestatud riigisaladuse teadmisvajaduse põhimõtet ning seepärast on kõiki tegevussuundi käsitletud eraldi alapeatükkides.

Käesolev arengukava asendab eelmist riigikaitse arengukava (riigikaitse arengukava 2013–2022).

1. OLUKORRA ÜLEVAADE

1.1. Riigikaitse lai käsitus

Riigikaitse arengukava lähtub **riigikaitse laiast käsitusest**. Riigikaitse laia käsituse eesmärk on riigi kaitsmine ja selleks valmistumine, kasutades integreeritult kõiki riigi käsutuses olevaid võimeid (sh mittesõjalisi ja sõjalisi võimeid), ning ühendada olulised tegevused nii avalikust, era- kui ka kolmandast sektorist. Erinevaid mittesõjalisi valdkondi hõlmavatel julgeolekuohtudel on suur tähtsus praeguses julgeolekupildis, mistõttu nõuab kriiside ja konfliktide edukas ennetamine ning neile vastu astumine kiirust ja spetsialiseeritust.

Arvestada tuleb, et riigikaitseline kriisisituatsioon võib hõlmata hädaolukorda, eriolukorda, erakorralist seisukorda, kõrgendatud kaitsevalmidust või sõjaseisukorda. Seega, et tagada riigi adekvaatne ja õigeaegne reageerimine, peavad asutuste ja muude institutsioonide sõjaaegsed tegevused olema võimalikult sarnased rahuaegsetega.

Riigikaitse lai käsitus tähendab, et võimalike mittesõjaliste ja sõjaliste julgeolekuohtudega hakkama saamiseks panustavad riigikaitsesse vastavalt oma pädevusele nii sõjalise riigikaitse valdkonna kui ka tsiviilvaldkonna esindajad. Lihtsustatult öeldes on võimaliku kriisi või relvakonflikti puhkemisel sellega edukalt hakkama saamiseks oluline, et iga osaline täidab temale ettenähtud riigikaitselist ülesannet ja toetab teisi asutusi ühise eesmärgi saavutamiseks. Relvakonfliktile võib eelneda teatud muu kriisisituatsioon, mis võib kiiresti eskaleeruda tõsisemaks konfliktiks. Seega on vajalik riigikaitsesse kaasata ühiskonda laiemalt, et tagada elanike tegelik valmidus mistahes sündmustega toimetulekuks ning usaldus Eesti riigi ja tema tegevuste vastu. Kokkuvõtlikult on Eesti Vabariigi kaitsmiseks ja julgeoleku tagamiseks oluline erinevate osaliste ühine panus riigikaitsesse.

Laiapindse riigikaitse toimimise eeldusteks on riigikaitseliste ülesannete eelnev kindlaks-määramine ja selleks vajalike võimete loomine, ressursside ja võimete eesmärgipärane kasutamine, oluliste valitsusasutuste, põhiseaduslike institutsioonide või elutähtsate teenuste osutajate tegevuse toimimine kriisisituatsioonis või relvakonflikti ajal ning erinevate osaliste omavaheline ja koordineeritud koostöö. On oluline, et erinevad valitsusasutused või muud juriidilised isikud teavad, millist ülesannet nad peavad kriiside või relvakonfliktide ajal täitma. Samuti peab olema valmidus neid ülesandeid reaalselt täita ja vajaduse korral oma tavapäraseid tegevusi kiiresti ümber korraldada. Riigikaitses on roll ka kohalikel omavalitsustel, et abistada elanikke kriisisituatsioonis.

Laiapindse riigikaitse raames ei ole võtmetähtsusega ainult sõjalise kaitse korraldamine, vaid sama oluline on sisejulgeolekut tagavate asutuste valmisolek erakorralisteks sündmusteks, riigipiiri kaitsmine, erinevate side- ja energialahenduste toimimine, küberruumis toimuva jälgimine reaalajas või liitlaste vastuvõtmise võimalikkuse tagamine. Samuti on tähtis tsiviilsektori toetus sõjalisele kaitsele, Eesti välispartneritega ja välisesindustega toimiva suhtluse korraldamine, elanikele abi kättesaadavuse tagamine ja juhiste andmine kriisi ajal, haiglate ja arstiabi toimimine, toidutagavara olemasolu või maksete ja sularaharingluse toimimine. Ühtlasi tuleb tagada valmisolek, et riik saaks Eesti-vastase vaenutegevuse korral edastada elanikele ennetavalt sõnumeid.

Riigikaitse arengukava 2017–2026 koostamise raames kirjeldatakse **riigikaitset kui laiapõhjalist tegevuste kogumit järgmiste tegevussuundade** kaupa:

- **RIIGI JA ÜHISKONNA TOIMEPIDEVUS** – tegevussuund hõlmab riigi ja ühiskonna toimimist elutähtsate teenuste või muude riigikaitse tähenduses oluliste teenuste toimepidevuse tagamise kaudu mistahes olukorras. Arvestatakse ka kriisisituatsioonis avaliku võimu poolt oma põhiliste ülesannete täitmist, riigivalitsemise riskikindlust ja kerksust ning riigi strateegilise tasandi juhtimisvõimet. Erinevate teenuste toimimine kriisi olukorras on vajalik nii elanikkonnale tervikuna kui ka erinevatele ametkondadele või muudele juriidilistele isikutele. Lisaks tuleb ühiskonna sidususe saavutamiseks suurendada elanikkonna enda teadlikkust ja valmisolekut kriisisituatsioonideks. Elutähtsate teenuste või muude oluliste teenuste vastu suunatud ründed nõrgestavad ühiskonna vastupanuvõimet. Toimepidevuse kindlustamisega tagatakse ühiskonna toimimine ohuolukorras ning samuti paremad eeldused toimuva kriisi lahendamiseks või vastase rünnaku tõrjumiseks.
- **RAHVUSVAHELINE TEGEVUS** – tegevussuund hõlmab rahvusvahelisel tasandil pingete ennetamist, vähendamist ja sobivate tingimuste loomist nii usutavaks heidutuseks kui ka kollektiivkaitse ja kriisiohje rakendumiseks. Rahvusvahelise tegevusega tagatakse Eestile rahvusvahelises keskkonnas need soodsad tingimused, mis on vajalikud ja aitavad meil tulemuslikult rakendada NATO kollektiivkaitset või rahvusvahelist kriisiohjet. Samuti soovitakse rahvusvahelise tegevusega tagada, et kriisi või relvakonflikti korral valitseks NATO ja Euroopa Liidu liikmesriikide vahel solidaarsus ning ühtne olukorrataju toimuvast.
- **STRATEEGILINE KOMMUNIKATSIOON** – tegevussuund hõlmab riigi strateegilise kommunikatsiooni arendamist ja psühholoogilist kaitset. Strateegilise kommunikatsiooni eesmärk käesoleva dokumendi tähenduses on Eesti julgeolekupoliitikale toetuse tagamine, avalikkuse julgeolekuolukorrast teadlikkuse hoidmine ja paanika vältimine, vaenuliku mõjutustegevuse neutraliseerimine ning valeinfo paljastamine ja selle leviku takistamine. Strateegiline kommunikatsioon hõlmab riigi tegevuste planeerimist ja koondamist üheks kommunikatiivseks tervikuks ja selle edastamist ühiskonnale.
- **SISEJULGEOLEK** – tegevussuund hõlmab sisejulgeoleku tagamist ja asutuste valmisolekut kriisi või rünnaku ajal ning samuti Eesti iseseisvuse, suveräänsuse ja põhiseadusliku korra kaitset. Sisejulgeoleku tagamisega kindlustatakse Eesti põhiseadusliku korra vastu suunatud igasuguse varjatud või hübriidse tegevuse tõkestamine ja samuti avaliku korra kaitsmine. Eesti-vastase rünnaku korral tagatakse asutuste põhiülesannete täitmine, elanikele vajaliku abi kättesaadavus või kaasnevate kriiside lahendamine.
- **TSIVIILSEKTORI TOETUS SÕJALISELE KAITSELE** – tegevussuund hõlmab sõjalise kaitse tõhusat käivitumist ja selle efektiivselt toimima jäämist. Tsiviilsektori toetus hõlmab mobilisatsiooni, riigivara kasutuselevõtmist, liitlaste vastuvõtmist ja neile vajaliku taristu olemasolu, sundkoormiste rakendamist ning oluliste varade ja teenuste omanikega sõlmitavaid lepingulisi suhteid. Tsiviilsektori toetus sõjalisele kaitsele ei tohi märgatavalt vähendada ülejäänud ühiskonna toimepidevust.
- **SÕJALINE KAITSE** – tegevussuund hõlmab iseseisva kaitsevõime arendamist ja tagamist ning NATO kollektiivkaitse rakendumist. Eesti sõjalise kaitse aluseks on iseseisev kaitsevõime ning NATO kollektiivkaitse. Sõjalise kaitsega tagatakse piisavad võimed riigi suveräänsuse tagamiseks ning sõjalise rünnaku ennetamiseks, tõkestamiseks ja tõrjumiseks.

1.2. Arengukava koostamise lähtekohad

Riigikaitse arengukava 2017–2026 on riigikaitse ühtseks planeerimiseks koostatav riigikaitse valdkonna strateegiline arengudokument. Riigikaitseseaduse § 7 lõige 1 sätestab, et riigikaitse strateegiliste arengudokumentide koostamisel, elluviimisel ja muutmisel lähtutakse riigieelarve seaduses ning selle alusel antud õigusaktides sätestatud strateegiliste arengudokumentide koostamise, elluviimise ja muutmise korrast. See on oluliseks lähtekohaks arengukava koostamisel. Riigikaitseseaduse § 7 lõike 2 kohaselt juhib riigikaitse strateegiliste arengudokumentide koostamist Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjon, kellel on õigus nõuda ministeeriumitelt dokumentide koostamist ja selles osalemist, ning sama seaduse § 7 lõige 3 sätestab täiendavalt, et nimetatud dokumentide koostamist koordineerib Riigikantselei.

Riigikaitse arengukava koostamise sisuline lähtekoht on Vabariigi Valitsuse 27. augusti 2015. a korraldus nr 361 „Riigikaitse arengukava 2017–2026 koostamise ettepaneku heakskiitmine“, mis määras kindlaks arengukava üldeesmärgi, esialgsed alaeesmärgid ning lahendust vajavate probleemide kirjeldused. Siinjuures on üks olulisi lähtekohti põhimõte, et arengukava kehtestatakse kümneks aastaks ning vaadatakse üle igal neljandal aastal. Ministeeriumid analüüsisid arengukava koostamisel võimete vajadusi pikaajaliselt ja hindasid, milliste vahendite kasutamisel on võimalik tagada jätkusuutlik riigikaitse mudel ning väärata riigikaitse erinevaid tegevussuundi puudutavaid potentsiaalseid ohte. Riigikaitseseaduse § 5 lõige 4 sätestab, et riigikaitseülesannetega asutused või juriidilised isikud peavad tagama oma ülesannete täitmiseks vajalike vahendite ja varude olemasolu.

Arengukava koostamisel lähtuti järgmistest **planeerimispõhimõtetest ja -eeldustest**:

- arengukava aluseks oleva operatiivanalüüsi ja võimevajaduste puhul lähtuti mittesõjalisi ja sõjalisi tegevusi hõlmavaid kriise kirjeldavast ohustsenaariumite paketist;
- tegevussuundade puhul lähtuti kõrgema riskiastmega ohustsenaariumist;
- loodavad võimed peavad tagama riigikaitse põhiülesande täitmise mõistliku ressursikuluga;
- pöörati tähelepanu ülemääraste võimete tuvastamisele (võimed, mille arendusvajadus ei ole ohustsenaariumiga seotud), et vabastada ressursse ja parandada efektiivsust;
- ressursside puhul lähtuti Rahandusministeeriumi kümneaastasest majandusprognoosist, riigi eelarvestrateegiast ja eelarve võimalustest;
- kaitsekulud on vähemalt 2% SKPst, millele lisanduvad liitlaste kohalolekuga seotud kulud;
- arvestati Eesti enda suutlikkust osaleda rahvusvahelistes operatsioonides mittesõjaliste ja sõjaliste võimetega, sh arendada need välja riiklikke prioriteete ja vajadusi arvestades.

Kuna riigikaitse arengukava koostamisel oli sooviks vältida muudes arengukavades juba planeeritu dubleerimist, siis lähtuti mittesõjaliste võimete puhul **tipuvõime ja baasvõime põhimõttest**. Riigikaitse arengukavas nähakse ette ennekõike tipuvõimete arendamine, mille vajadus tuleneb otseselt arengukava koostamise aluseks olevast ohustsenaariumite paketist ning mille arendamine pole sellisena ette nähtud üheski teises kehtivas arengukavas või mis ületab tavapärast baasvajadust. Teisisõnu on arengukava tähenduses tipuvõimeks selline võime, mis on ette nähtud ohustsenaariumite analüüsil tuvastatud vajaliku ülesande täitmiseks ja ohu neutraliseerimiseks (riigikaitseline võime, mis on vajalik riigikaitse arengukava tähenduses).

Arengukava tähenduses on baasvõimeteks muudes kehtivates arengukavades ettenähtud riigikaitse eesmärke toetavad võimearendused (võime, mis on vajalik igapäevaste ülesannete täitmiseks ja mis võib olla aluseks, et täita riigikaitseülesannet ja toetada näiteks sõjalist kaitset). Täiendavalt tuleb märkida, et sõjalise kaitse tegevussuuna arendusvajadused tulenevadki riigikaitse arengukavast (teisisõnu ei ole sõjalise kaitse võimearendused markeeritud muudes arengukavades) ning seetõttu hõlmab tipuvõime ja baasvõime jaotus ennekõike arengukava mittesõjalist osa. Samuti arvestatakse sõjalise kaitse võimete arendamisel NATO liitlaste oluliste ja meie jaoks vajalike võimetega.

Arengukava koostamisel lähtuti põhimõttest, et pikaajalise vaatega planeerimisperioodil tagatakse riigikaitse põhiülesande täitmiseks vajalikud mittesõjalised ja sõjalised võimed jätkusuutlikult. Selleks selgitati erinevate valdkondade operatiivanalüüsi tegemisel välja hetkeolukord ning tuvastati võimelüngad ja vajalikud võimevajadused. Siiski on võimete jätkusuutlikkuse tagamiseks oluline panustada ennekõike jõukohastesse võimearendustesse. Lisaks tuvastati operatiivanalüüsi raames olulisi valdkondlikke võtme- ja arendustegevusi, mis võimearenduste kõrval on vajalikud ohtude maandamiseks ja riigi valmisoleku suurendamiseks kriisisituatsiooniks. Sellised valdkondlikud võtme- ja arendustegevused on samuti kajastatud arengukavas. Arengukava elluviimisel on oluline ministeeriumite ja nende valitsemisala asutuste panus, et arendada välja arengukavas kindlaks määratud võimeid ning täita muid arendusülesandeid.

Joonis 1. Arengukava tipuvõime ja baasvõime põhimõte ning nende omavaheline jaotus

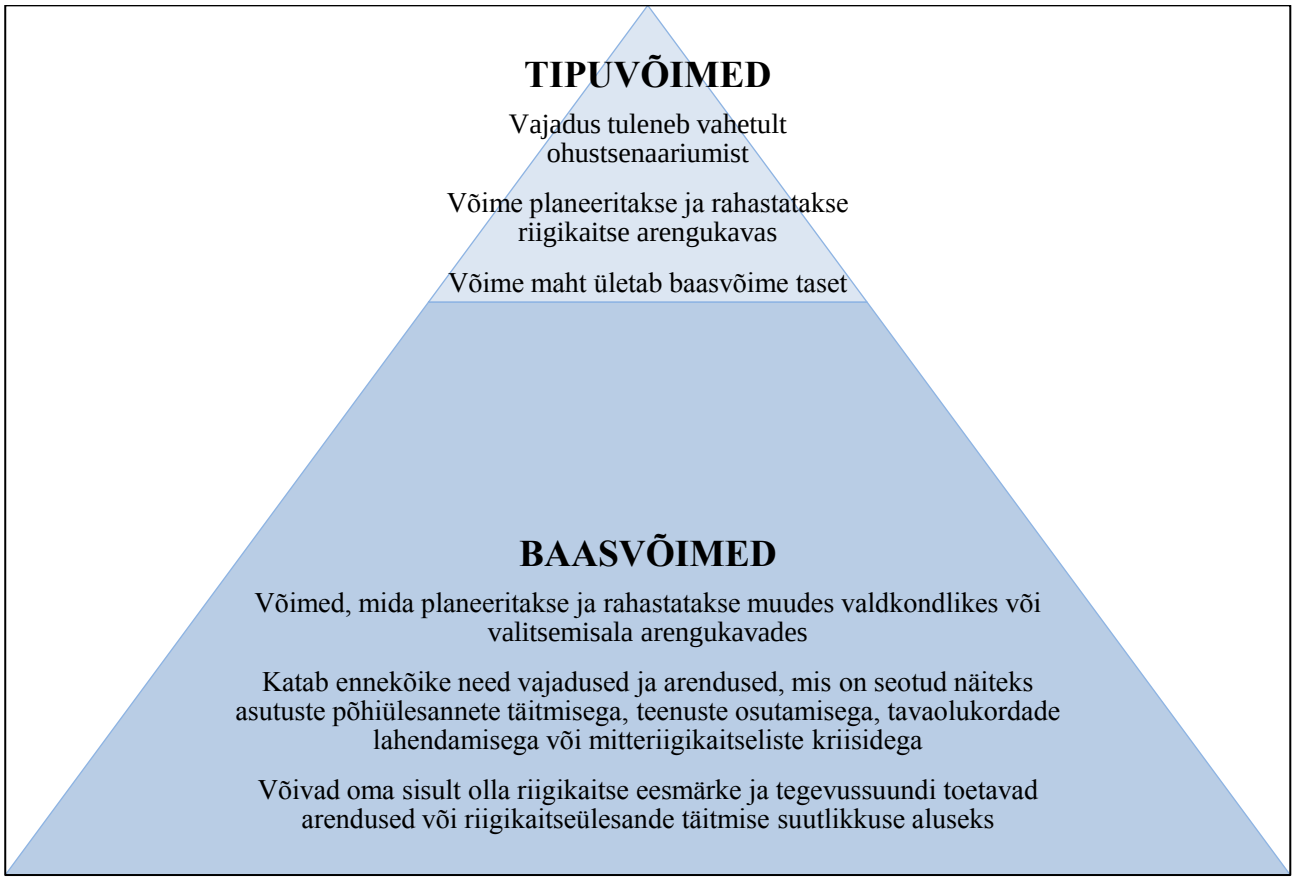

Riigikaitse arengukava koostamisel osalejad:

- **Riigikantselei** – roll oli juhtida ja koordineerida arengukava terviklikku koostamist Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni kaudu. Riigikantselei koostas arengukava strateegilise kommunikatsiooni alapeatüki ning koordineeris riigi ja ühiskonna toimepidevuse kindlustamise alapeatüki koostamist.
- **Kaitseministeerium** – roll oli koostada ja koordineerida arengukava sõjalise kaitse ning sellele tsiviilsektori toetuse korraldamise alapeatükke, sh kaasates vastavalt oma pädevusele Kaitseväge, Kaitseliitu ja Kaitseressursside Ametit või muid asutusi.
- **Siseministeerium** – roll oli koostada ja koordineerida arengukava sisejulgeoleku tugevdamise alapeatükki, sh kaasates vastavalt oma pädevusele valitsemisala asutusi või muid ministeeriumeid või partnereid. Siseministeerium andis oma pädevuse piires alusinfo riigi ja ühiskonna toimepidevuse tagamise alapeatüki koostamisse.
- **Välisministeerium** – roll oli koostada ja koordineerida arengukava rahvusvahelise tegevuse alapeatükki, sh vajaduse korral kaasates muid ministeeriumeid või asutusi.
- **Sotsiaalministeerium, Keskkonnaministeerium, Maaeluministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Eesti Pank** – roll oli oma pädevuse piires osaleda arengukava riigi ja ühiskonna toimepidevuse kindlustamise alapeatüki koostamisel ning samuti arvestada tsiviilsektori toetuse korraldamise vajadustega.
- **Kultuuriministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium** – roll oli vastavalt oma pädevusele osaleda arengukava strateegilise kommunikatsiooni tagamise osa koostamisel.
- **Rahandusministeerium ja Justiitsministeerium** – roll oli vastavalt oma pädevusele osaleda läbivalt arengukava erinevate osade koostamisel. Justiitsministeerium andis oma valdkonnas alusinfo ka sisejulgeoleku tugevdamise alapeatüki koostamisse.

1.3. Riigi eelarvelised võimalused

Arengukavas planeeritud võimearenduste elluviimisel lähtutakse riigi prognoositavatest rahalistest võimalustest. Eelduslikult riigi rahalised vahendid arengukava elluviimise ajal märkimisväärselt ei suurene. Näiteks kasvab Rahandusministeeriumi 2016. aasta kevadise majandusprognoosi kohaselt Eesti majandus 2016. aastal u 2% ja 2017. aastal u 3%. Kevadise prognoosi kohaselt jääb aastatel 2017–2020 SKP reaalkasv vahemikku 2,8–3,3% ja aastatel 2021–2026 vahemikku 1,9–2,1%[2]. Tehtud operatiivanalüüsi tulemusel oli asjakohane suunata olemasolev ressurss vajalikesse tipuvõimetesse (võimed, mis on vajalikud ja prioriteetsed, et saada hakkama ohustsenaariumiga) ning leida kõige optimaalsemaid lahendusi võimearenduseks, sh võimaluste piires teha võimete ristkasutust. Fookuses on nende võimete loomine, millel on reaalne efekt ohu vastu, mis tagavad usutavat heidutust ning mille loomise tulemusel tekib käegakatsutav üksus või võimelahendus.

Mittesõjaliste võimete puhul on oluline, et riigi eelarveliste võimaluste parimaks kasutamiseks looksid need lisandväärtust valitsemisalade üleselt ja neid oleks võimalik kasutada iga päev muude sündmuste korral. Nende võimete rahaliste võimaluste prognoosimisel ja elluviimisel lähtutakse neljaaastasest riigi eelarvestrateegiast, kuna see tagab realistliku ülevaate riigi tegelikest rahalistest võimalustest võimete arendamiseks. Võimaluse korral kasutatakse mittesõjaliste võimete investeeringute tegemisel ja elluviimisel ka Euroopa Liidu struktuuri- ja siseturvalisusfondide toetuseid. Sisejulgeoleku valdkonnas on mitmed võimed loodud just välisvahendeid kasutades.

2017. aastal planeeritud riigieelarve kohaselt moodustavad avaliku korra ja julgeoleku tugevdamise kulud kokku u 441,6 miljonit eurot. Riigieelarve tegevusalade kulude jaotuses moodustasid avaliku korra ja julgeoleku kulud 5% kogu kuludest, kuid see hõlmab suurel määral ainult baasvõimete arendamist. Riigikaitseliste võimete loomine ja ülalpidamine eeldab üldjuhul eelarvelisi lisaressursse. Julgeoleku aspektist tuleb märkida, et riigi eelarvestrateegia kohaselt eraldab riik 2017. aastal 20 miljonit eurot idapiiri väljaehitamiseks ning aastatel 2018 ja 2019 täiendavalt kokku 46 miljonit eurot. Aastatel 2017–2020 arendatakse politsei eriüksusi ja kiirreageerimisvõimekust.

Laiapindset riigikaitset arvestades nähakse teatud osas riigikaitsega seotud otseseid ja kaudseid kulusid ette muudes riigi valdkondades (nt tervishoid, keskkonnakaitse, majandus, haridus, sotsiaalne kaitse jne), kuid need ei moodusta tegevuskulu valdkonnast põhiosa. Lisaks on oluline aktiivne tegevus NATO heidutuse ja kollektiivkaitse tagamise nimel, mis samuti eeldab kulusid.

Sõjalise kaitse puhul arvestatakse järgmistel aastatel kaitsekuludeks iga aasta vähemalt 2% SKPst. See vastab NATO soovituslikule kaitsekulude tasemele. Planeeritava kaitsekulude osakaalu aluseks on Rahandusministeeriumi 2016. aasta kevadine majandusprognoos. Sõjalise kaitse vallas on üks olulisi tegevusi relvastuse moderniseerimine ja üksuste komplekteerimine. Peale sõjalise kaitse 2% SKPst kulude nähakse ette lisakulusid liitlaste kohaloleku paremaks tagamiseks ja NATO nähtava heidutuse toetamiseks. Oluliseks tegevuseks on liitlastega seotud taristu arendamine. Arengukava perioodil luuakse ja viiakse ellu täiendav riigikaitseinvesteeringute programm.

[2] 2016. aasta kevadine majandusprognoos oli pikaajalise võimeplaneerimise lähteülesande ja analüüsi tegemise aluseks. Täiendavalt arvestatakse arengukava elluviimisel tegelike majandusnäitajate ja riigi eelarveliste võimalustega.

2017. aastal planeeritud riigieelarve kohaselt moodustavad riigikaitse kulud kokku u 452,5 miljonit eurot. Riigieelarve tegevusalade kulude jaotuses moodustasid riigikaitse kulud 5% kogu kuludest (arvestab tegevusalade kulusid tervikuna ning riigikaitse kulude osakaal SKPst on siiski 2%). Lisaks eraldatakse aastatel 2017–2021 u 82 miljonit eurot liitlaste sõjalise kohaloleku tagamiseks.

Joonis 2. Riigieelarve tegevuskulude osakaalude vaade 2017. aastal protsentides

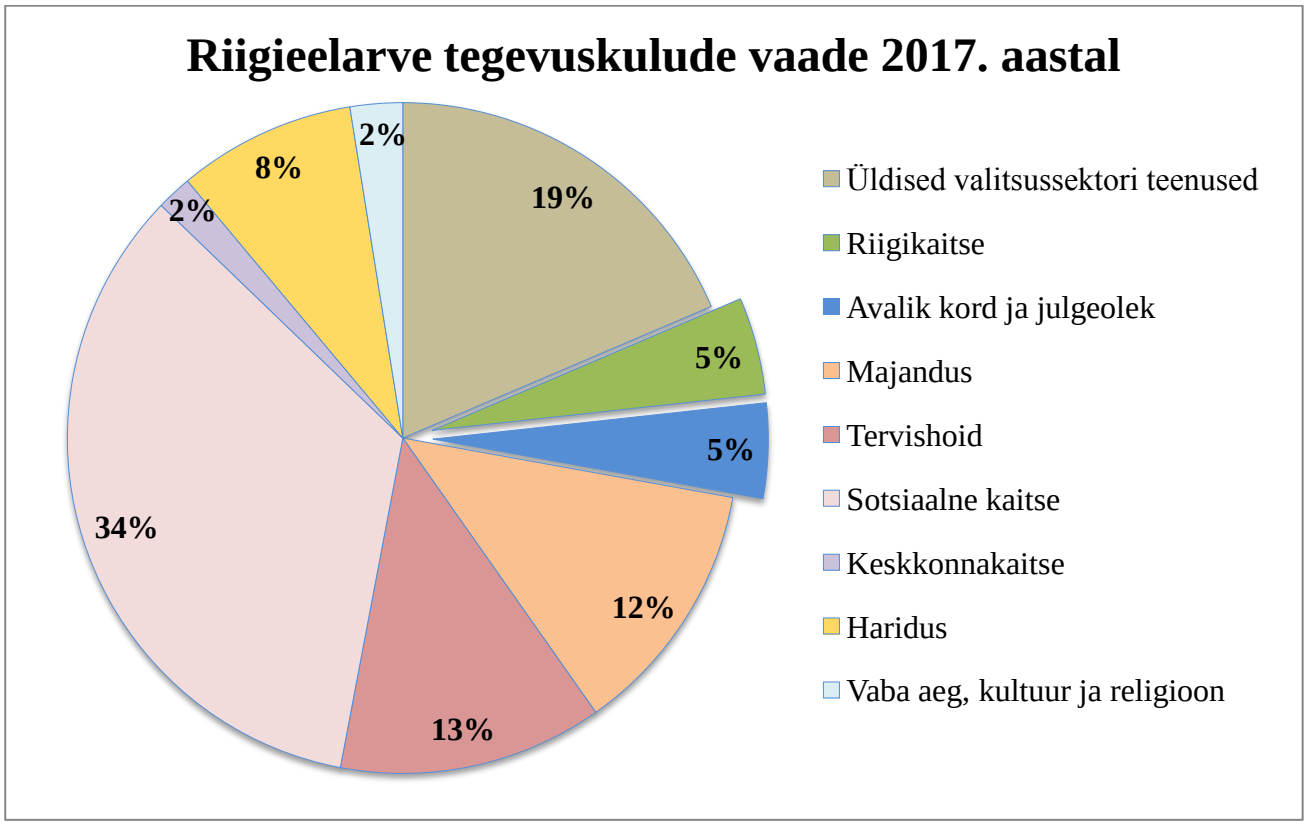

Tabel 1. Riigikaitse, avaliku korra ja julgeoleku ning muude valdkondade tegevuskulude jaotus riigieelarve (RE) ja riigi eelarvestrateegia (RES) järgi eurodes (2017. aasta mai seisuga, allikas Rahandusministeerium)

Tegevuskulu valdkond	*RE 2017*	*RES 2018*	*RES 2019*	*RES 2020*	*RES 2021*
Riigikaitse	452 503 963	514 400 555	522 040 545	536 609 688	510 891 878
Avalik kord ja julgeolek	441 609 017	479 256 101	475 211 100	456 075 010	446 467 256
Majandus	1 197 236 688	1 625 609 538	1 751 593 634	1 588 677 433	1 145 577 971
Keskkonnakaitse	164 550 268	201 605 908	209 307 134	207 161 155	186 443 253
Tervishoid	1 230 362 971	1 357 001 116	1 440 429 116	1 523 649 116	1 601 899 116
Sotsiaalne kaitse	3 303 821 009	3 301 904 069	3 407 650 743	3 557 122 987	3 690 286 719
Haridus	827 645 413	916 425 796	960 501 964	980 656 563	930 486 479
Vaba aeg, kultuur ja religioon	243 833 217	266 246 403	266 553 632	258 085 730	261 083 954
Üldised valitsussektori teenused	1 794 181 386	1 896 576 041	2 044 156 062	2 083 304 271	2 141 229 648

1.4. Võimeplaneerimise kasutamine arengukava koostamisel

Riigikaitse arengukava 2017–2026 koostamisel lähtuti riigikaitse tegevussuundade ja erinevate ministeeriumite valitsemisalade üleselt **võimeplaneerimise põhimõtetest**, kuna arengukava on riigikaitse keskne võimeplaneerimise dokument. Selline lähenemine on tarvilik, kui soovime tuvastada riigikaitse valdkonnas tervikuna vajaminevaid mittesõjalisi ja sõjalisi võimeid, et saada hakkama meid ohustavate stsenaariumitega. Kuigi võimeplaneerimisel tuleb arvestada erinevate ministeeriumite valitsemisalas kasutatavate planeerimise erisustega, peavad loodavad võimed ohustsenaariumite terviklikuks lahendamiseks moodustama omavahelise võimete kogumi.

Võimepõhine planeerimine (ingl k *capability planning*) on kaitseplaneerimise meetod, mille eesmärk on piiratud ressurssidega ning keerulises, raskesti ennustatavas ja kiiresti muutuvas julgeolekukeskkonnas tuvastada sellised võimed, mida on vaja mitme tulevikus asetleidva ülesande ja olukorra lahendamiseks. Arvestada tuleb võime tuvastamist, loomist ja ülalpidamist. Seega tuleb vajalike võimete väljaselgitamisel arvestada olemasolevaid ja prognoositavaid ressursse (sh nende piiranguid) ning määrata ambitsioonitase lähtuvalt tuvastatud võimete maksumusest. Selline võimeplaneerimise protsess algab üldiselt ohustsenaariumite ja poliitiliste juhiste koostamisega.

Võimeplaneerimine on oluline **operatiivanalüüsi**[3] tegemisel, et tuvastada vajaminevad võimed. Täpsem ja lihtsustatud protsess on esitatud joonisel 3. Võimeplaneerimise raames ja operatiivanalüüsi tegemisel pööratakse tähelepanu järgmistele põhiküsimustele:

- **MIS MEID OHUSTAB** – nt milline on ohustsenaariumist tulenev oht Eesti riigile või meie vastu suunatud vaenulik tegevus ning millega tuleb arvestada võimete arendamisel;
- **MIDA PEAME TEGEMA** – nt millist ülesannet tuleb vastutegevusena täita (sh millised on võimenõuded ülesande täitmiseks) või millist efekti tahame saavutada, et maandada ohtu või neutraliseerida vastase tegevust;
- **MILLISEID VÕIMEID VAJAME** – nt tuvastada etteantud ülesande põhjal konkreetne võime vajadus, sellega kaasnev ressursivajadus ning hetkeolukord ja võimelüngad;
- **MILLISED ON VÕIMALIKUD LAHENDUSED VÕIMEARENDUSEKS** – nt millised on võimalikud lahendused, alternatiivid ja valikud vajamineva võime tekitamiseks või arendamiseks (sh võimekandjate kindlaksmääramine).

Kui on tuvastatud, mis meid konkreetselt ohustab, millist ülesannet peame täitma ja sellest lähtuvalt milliseid võimeid vajame, siis järgmine samm on teha valikuid prioriteetide ja ressursside vahel. Sisuliselt tuleb ideaalse võimepaketi tuvastamise järel vältida riigile üle jõu käivate võimete arendamine. Teatud võimelünkade puhul võib valikuks olla ka riski aktsepteerimine, kuid seejuures tuleb vältida kriitilise võimelünga tekkimist. Üldiselt tehakse sellised valikud poliitilisel otsustustasandil, et tagada arengukava eesmärkide saavutamine ning otsuste tegemine valdkondade üleselt. Selline valikute tegemine eeldab teadmist, millised on meie reaalsed vajadused (mida me tegelikult vajame) ja võimalused (mille loomine ja ülalpidamine on meile jõukohane).

[3] **Operatiivanalüüsi** käigus täpsustatakse, milliste võimete järele on vajadus ohtude ennetamiseks ja tõrjumiseks. Seeläbi tekib ülevaade, millised võimed on vajalikud ohtude kontekstis ja mida on võimalik rahaliselt ellu viia.

Sellise ülevaate omamine ressurssidest annab võimeplaneerimisel vajaliku info edasiseks ja vajalikuks lähteülesandeks, kas olemasolevaid võimeid tuleb vähendada, säilitada olemasolevat taset või võimeid suurendada, sh luua uusi ja jõukohaseid võimeid. Seejuures saab etteantud ülesannet täita erinevate võimelahenditega, sest loodava võime puhul saab tekitada alternatiive ja valida neist välja kõige jõukohasemad variandid.

Kui vajaminevad võimed on tuvastatud, siis on oluline määrata kindlaks võimenõuded (nt võime täita etteantud ülesannet 24/7 põhimõttel X tingimustel või Y päeva) ja võimekandjad (nt võimet kandev struktuur, struktuuriüksus, vajalikud platvormid, olulisemad tehnikaühikud vms).

Joonis 3. Vajalike võimete tuvastamine protsessina

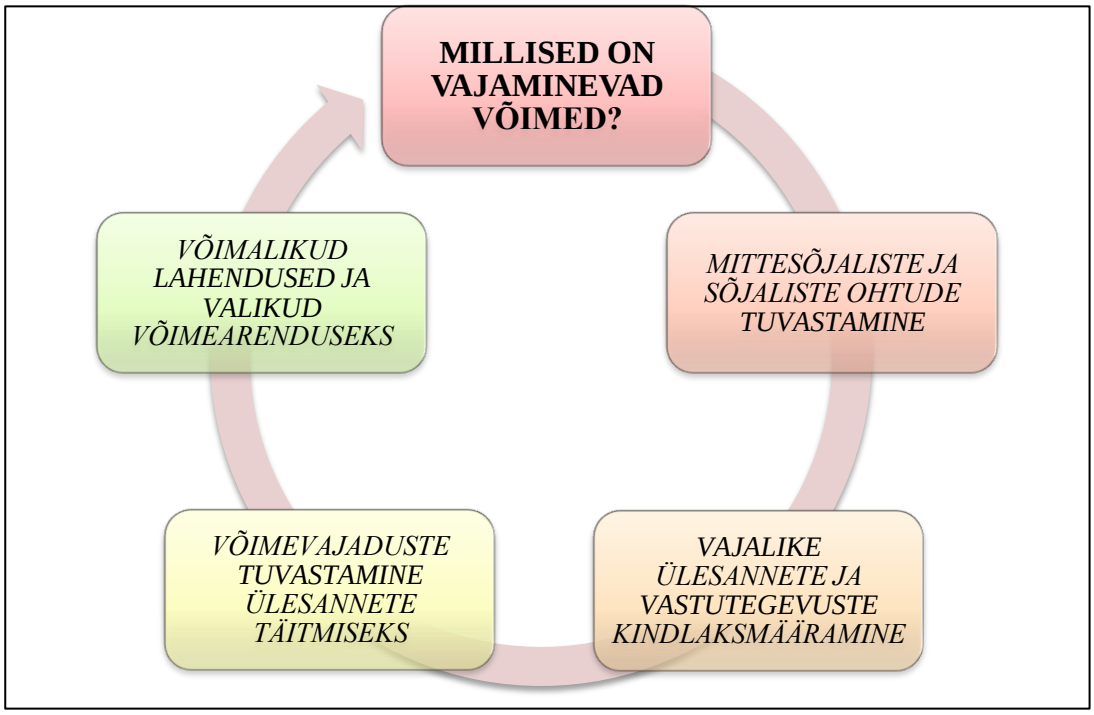

Riigikaitse arengukava 2017–2026 koostamise raames tuvastati võimeplaneerimise ja operatiivanalüüsi tegemise tulemusel riigikaitse valdkonnas konkreetsed mittesõjalised ja sõjalised ohud, määrati kindlaks vajalikud ülesanded ennetuseks ja ohtude maandamiseks, koostati ülesannete täitmiseks vajaminevate võimete loend, võimelünkade ressursivajaduse hinnang ja valikud võimete arenduseks. Sõjalise osa planeerimise etapis kasutati võimete väljatöötamiseks maksumusmudelit, et hinnata tulevikukulu ning selle alusel otsustada kõige otstarbekamate ja jõukohasemate üksuste ja võimete väljaarendamine arengukava elluviimise lõpuks. Arengukava võimearenduse valikuid arvestati aastate 2017–2020 riigi eelarvestrateegia koostamisel. Samuti arvestatakse tuvastatud võimete vajadusi edasiselt pikas perspektiivis ning aasta 2026 kontekstis.

Ühtlasi tekkis arengukava koostamise ja operatiivanalüüsi tegemise raames ülevaade **muudest olulistest arendustegevustest**, mis toetavad loodavaid võimeid ja suurendavad riigi valmisolekut kriisisituatsioonideks. Sellised arendustegevused leiavad samuti kajastamist arengukavas.

1.5. Riigikaitse arengukava 2013–2022 elluviimise tulemused

Riigikaitse arengukavas 2013–2022 kavandatu elluviimine oli üldjoontes plaanipärane arvestades ajalist raamistikku käesoleva ajani. Kuna arengukavas nähti ette võimete arendamine aastani 2022, siis mitmete tegevuste elluviimine oli kavandatud pikemaajalises vaates arengukava lõppu. Samas on uue arengukava koostamisel arvestatud selle olulise info ja nende suundadega, mis on tuvastatud varasema arengukava kehtivuse ajal.

Lisaks arengukavas kindlaksmääratud võimetele ja arendustegevustele tuleb nimetada Vabariigi Valitsuse otsuseid, millega muutuste tõttu julgeolekuolukorras kiirendati näiteks osa sidet, tankitõrjet ja sisejulgeoleku tagamist parandavate arenduste elluviimist.

Riigikaitse mittesõjaliste tegevussuundade puhul tuleb märkida, et riigikaitse valdkonna tähenduses on tuvastatud olulisi võimelünkasid ning mitmetes valdkondades on astutud reaalseid samme nende kõrvaldamiseks ja vajalike võimete tekitamiseks, arvestades riigikaitselist kriisisituatsiooni. Samuti on riigis alustatud strateegilise olukorrateadlikkuse võime edasiarendamisega.

Elutähtsate teenuste valdkonnas on viidud läbi mitu kriisisituatsiooni õppust (nt *CONEX 2015*) ja tehtud analüüse, et hinnata erinevate ohuolukordade mõjusid teenuste toimepidevusele ja tuvastada kitsaskohtasid ning suurendada vastupanuvõimet[4]. On oluline, et elutähtsate teenuste osutajad suudaksid toimida mitmepäevase tarnekatkestuse korral. Selleks on elutähtsate teenuste vallas arendatud edasi toimepidevuse ja töövõime poolest olulist taristut. Näiteks on arengukava elluviimise ajal arendatud elektri tootmise võimsuseid ja juhtimissüsteeme. Samuti on tagatud strateegilise tähtsusega raud- ja maanteede remondivõime.

Analüüsitud on elutähtsate teenuste omavahelisi ristsõltuvusi (nt suured probleemid kaasnevad ööpäevase katkestusega) ning muudetud vajalikke õigusakte (nt elutähtsate teenuste toimepidevuse nõuded). Arengukava elluviimise ajal töötati välja uus hädaolukorra seadus, mis aitab suurendada valmidust erinevateks kriisideks. Samuti on võetud ette tegevusi kõrget turvalisust vajava kriitilise tähtsusega sidepidamise võimaldamiseks, sh on selleks loodud ja katsetatud uusi lahendusi.

Tervishoiuvaldkonnas on algatatud tegevusi, et tulla senisest paremini toime erinevate kriisidega. Näiteks on alustatud tegevustega, et kriisiplaanid oleksid edaspidi koostatud ühtse metoodika alusel, katastroofi- ja sõjameditsiinialane õpe oleks tavapärane ja tekiks ööpäevaringne valmidus reageerida erinevatele kriisidele.

Praegu on riiklik toiduainete varu tagatud lepingulistel alustel ning kriisisituatsioonis on riigil olemas võime pakkuda elanikkonnale vähemalt toidu minimaalset põhivajadust. Samuti on riigis osaliselt olemas sellised meditsiini valdkonna varud, mida saab kasutada erinevate kriiside korral.

[4] **Vastupanuvõime** puhul on mõeldud elutähtsa teenuse osutaja, valitsusasutuse või mõne muu osalise suutlikkust toimida ja osutada enda põhiteenuseid näiteks kriisisituatsioonis või muus olukorras, kus teenuste tavapärane osutamine on märgatavalt häiritud. Võimena arvestatakse suutlikkust toimida eelnevalt kindlaksmääratud tasemel.

Arengukava perioodil töötati välja ja võeti vastu uus riigikaitseseadus, mis võimaldab riiki kaitsta ja juhtida sarnastel põhimõtetel nii rahu kui ka sõja olukorras. Samuti alustati riigikaitseõiguse revisjoni projekti elluviimisega, mille eesmärgiks on lähtuvalt muutunud julgeolekukeskkonnast ja ohtudest vaadata üle, ajakohastada ja viia ühtsetele alustele riigikaitse laia käsituse valdkonna õiguslik regulatsioon. Selle tegevusega jätkatakse ka uue arengukava elluviimise ajal.

Rahvusvahelise tegevuse tegevussuuna puhul saab tuua esile, et Eestil on olemas esinduste võrgustik riigikaitseliselt olulistes pealinnades. Edukalt on toimima hakanud kriisisituatsioonis rahvuskaaslaste abistamise süsteem. Lisaks on koostatud avaliku diplomaatia strateegia ning regulaarselt täiendatakse detailsemat tegevuskava. Vastavalt eelarvelistele võimalustele jätkub uuel perioodil saatkonnavõrgustiku arendamine, mehitamine ja turvalise sidesüsteemide arendamine.

Strateegilise kommunikatsiooni tegevussuuna puhul saab tuua esile, et valdkonnas on ühtlustatud kasutatavat terminoloogiat ning alustatud ametkondadeülese strateegilise kommunikatsiooni toimepidevuse mudeli väljatöötamisega. Valdkonnas on välja selgitatud võimalikke ohtusid, et paremini kindlaks määrata riigi strateegilise tasandi kommunikatsiooni vajadusi.

Strateegiline kommunikatsioon on senisest paremini integreeritud erinevatesse õppustesse ning mitmeid tegevusi on mängitud läbi ja harjutatud riigi strateegilise tasandi õppuste käigus. Samuti on viidud läbi koolitusi ja muid tegevusi valdkonna eriteadmiste edasiandmiseks ja üldise teadlikkuse suurendamiseks. Tegevustega jätkatakse ka uue arengukava elluviimisel.

Sisejulgeoleku valdkonna asutused on täpsustanud oma jõustruktuuride ja erinevate valitsusasutustega koostöö korda, millega on saavutatud senisest suurem valmisolek ja tegutsemisvõime võimalikes ohuolukordades. Sisejulgeoleku võimearendused hõlmavad Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitsepolitseiameti, Päästeameti ja muude asutuste tegevusi.

Vaenuliku tegevuse ennetamiseks ja üksuste kõrgendatud ohu korral tegutsemisvõime suurendamiseks on sisejulgeoleku valdkonnas koostatud täpsustatud operatsioonikavad, püstitatud võimearenduse ülesanded, vaadatud üle üksuste reageerimissüsteeme, soetatud eriotstarbelist varustust (nt isikukaitsevarustus, erivahendid) ja viidud läbi ametkondadeüleseid koolitusi. Kiirreageerimisvõimega üksustele on soetatud uut ja nüüdisaegset varustust ja relvastust. Tugevdatud on suure rünnakuriskiga objektide valvet ja kaitset, tegutsemist massilise korratuse ajal ja piirivalvamist. Arengukava elluviimine ajal on märkimisväärselt tugevdatud piirivalve kiirreageerimisvõimekust ning alustatud idapiiri väljaehitamisega. Võimalikke ohte ennetavate tegevustega jätkatakse regulaarselt ka edaspidi. Lisaks tuleb tuua esile, et küberrünnaku ohtude maandamiseks on tugevdatud sisejulgeoleku valdkonna infosüsteemide turvalisust.

Jätkusuutlikult tuleb edaspidi edendada regulaarset sisejulgeoleku üksuste varustuse, relvastuse ja tehniliste eriseadmete väljavahetamist ning uuendamist. Oluliste võimearendustena saab nimetada sisejulgeoleku asutuste kiirreageerimisüksuste täiel määral komplekteerituse, vajaliku tehnika ja erivahenditega varustamise ning suutlikkuse viia läbi ühendoperatsioone.

Tsiviilsektori toetuse tegevussuuna puhul on arendatud edasi riigi valmidus- ja mobilisatsioonisüsteemi. Eesti suudab nii rahu, kriisisituatsiooni kui ka relvakonflikti ajal võõrustada saabuvaid vägesid, sh tagades sidususe vastuvõtva riigi toetuse (ingl k lühend HNS, *Host Nation Support*) ja riiklike kriisiohjemehhanismide ning -kavadega.

Eestis on liitlaste erinevate väeliikide üksused, neile on tagatud õigused, et liikuda Eesti piires, ning samuti on alustatud liitlastele HNSi taristu rajamisega. Tegevusega jätkatakse ka uue arengukava elluviimise ajal. Seejuures tehakse liitlaste kohaloleku tagamiseks olulisi investeeringuid.

Riigikaitseliste koormiste vallas on huvigruppe kaasates alustatud õiguslike muudatustega. Edasi on arendatud mobilisatsiooni infosüsteemi ja lähiaastatel võetakse kasutusele tsiviiltoetuse register.

Erasektoriga on hakatud sõlmima lepinguid, et paremini toetada Kaitseväe tegevust mobilisatsiooni korral. Samuti on õppustel harjutatud praktiliselt läbi tsiviilressursside kasutuselevõttu. Tegevustega jätkatakse ka uue arengukava elluviimise ajal.

Sõjalise kaitse tegevussuuna puhul on arengukavas ettenähtuga kooskõlas paranenud sõjaline eelhoiatus-, juhtimis- ja kiirreageerimisvõime[5]. Eesti riigi kulud riigikaitseks on kasvanud 1,9%lt 2,0%ni SKPst. Lisaks sellele on alates 2014. aastast nimetatud riigikaitse kuludele lisandunud liitlaste Eestis viibimisega seotud täiendavad HNSi ja taristu kulud.

Arengukava elluviimise ajal on suurenenud tegevteenistuses olevate isikute ja Kaitseliidu liikmeskonna arv. Samuti on märgatavalt paranenud maaväe üksuste mehitatus ja varustatus. Esile tuleb tuua, et arengukava elluviimise ajal valmisid uued kasarmud Tapal, Jõhvis ja Ämaris. Viimati nimetatu on seotud ajateenijate majutus- ja väljaõppetaristuga.

Kaitseväe tankitõrjevõime on paranenud Javelini tankitõrjesüsteemi kasutuselevõtmisega ning samuti on alustatud jalaväe lahingumasinate CV90 kasutuselevõtuga. Ämari lennubaas suudab 365 päeva aastas võtta vastu ja käidelda liitlaste õhuvahendeid ning tagada õhuturbe rotatsiooni 24/7 põhimõttel. Mereväel on tagatud miinijahtimise suutlikkus ja valmisolek panustada NATO või Euroopa Liidu operatsioonidesse.

Lisaks tuleb tuua välja, et riigikaitseõpetuse valdkonnas töötati arengukava perioodil ametkondlikus koostöös välja uus riigikaitse- ja sisekaitseõpetuse kontseptsioon.

[5] Täpsem info sõjaliste võimearenduste sisu ja hetkeseisu kohta on riigikaitseline riigisaladus.

2. ARENGUKAVA ÜLDEESMÄRK JA SELLE MÕÕDIKUD

Riigikaitse arengukava 2017–2026 üldeesmärk on riigikaitsega seotud ohtude ja pingete ennetamine ja maandamine, heidutuse kasv sõjalise agressori vastu, riigi iseseisva kaitsevõime kiirem väljaarendamine, võime seista rünnaku vastu kogu ühiskonna tegevusega, võime kiirelt lahendada riigikaitselisi kriise ja konflikte, Eesti ühiskonna sidususe suurendamine ning valmisoleku tagamine seista vastu infosõjale.

Arengukava üldeesmärgi püstitus on oma olemuselt laiapindne ning arvestab nii ennetuse ja heidutuse vajalikkust, erinevaid riigikaitsega seotud ohtusid Eesti Vabariigi julgeolekule kui ka reaalset valmisolekut riigi kaitsmiseks kriisi ja relvakonflikti ajal.

Ennetuse puhul on mõeldud, et suudame oma tegevuste kaudu maandada riigikaitsega seotud ohtusid ja pingeid nii riigisiseselt kui ka rahvusvaheliselt. Riigi julgeoleku ja riigikaitse toimimise kindlustamiseks tuleb järjepidevalt ennetada ja maandada võimalikke ohtusid ja pingeid, et vältida nende kasvu ja samuti kriiside eskaleerumist. Oluline on arvestada, et rahvusvahelised kriisid ja konfliktid võivad mõjutada Eestit vahetult. Eesti julgeolekupoliitika aluste kohaselt käsitab Eesti oma julgeolekut rahvusvahelise julgeoleku osana. Sellest lähtuvalt on ennetus arengukavas riigikaitse tegevussuundade kaupa läbivaks tegevuseks.

Heidutus tähendab, et rünnaku ennetamiseks ja ärahoidmiseks on nähtav ning usutav võime sellele vastu seista. Heidutus hõlmab nii Eesti iseseisvat kaitsevõimet kui ka NATO kollektiivkaitset, aga ka riigi mittesõjalisi võimeid. Oluline on tagada seisund, kus potentsiaalne sõjaline agressor ei kaalu valikut kasutada Eesti Vabariigi vastu mittesõjalisi ja sõjalisi vahendeid, kuna Eestil ja liitlastel on võime ja valmisolek seista sellisele tegevusele vastu. Seetõttu tagatakse ennetuse ja usutava heidutusega sõjalise agressori veenmine, et ta ei saavuta enda tahet ega eesmärki agressiivsete meetmete või jõu kasutamisega, ning ühtlasi välditakse sellega reaalse kokkupõrke, kriisi või relvakonflikti teket.

Iseseisva kaitsevõime puhul tuleb arvestada, et meil peab olema sõjaline võime ja valmisolek seista reaalselt ja kiirelt vastu sõjalistele ohtudele. Iseseisev kaitsevõime on aluseks, et edukalt rakendada NATO kollektiivkaitset. Sõjaline agressor ei pruugi kasutada klassikalist riikidevahelist konventsionaalset sõjapidamisviisi, vaid võib kasutada selleks mittesõjalisi taktikaid ja meetodeid, sh püüdes enda tõelist identiteeti varjata.

Võimaliku kokkupõrke puhul võib esineda **riigikaitseline kriis või konflikt**, kus piirid rahvusvahelise või riigisisese relvakonflikti või muu kriisi vahel võivad olla esialgu hägusad. Rahvusvahelise kogukonna ees võib agressor tahta selliseid konflikte näidata kui riigisisest kriisi, siserahutusi või riigisisest relvakonflikti ja seejuures eitada enda osalust nendes. Seega peab meil olema võime seista kiirelt vastu sellistele ohtudele ja ilmingutele.

Riigikaitse laia käsituse kohaselt tuleb Eesti Vabariigi vastu suunatud rünnakule seista vastu **kogu ühiskonna tegevusega**. Kogu ühiskonna tegevuse all on mõeldud, et lisaks riigi jõustruktuuridele täidavad riigikaitseülesandeid ka muud asutused või juriidilised isikud. Sõjalisest aspektist on Kaitsevägi peamine rünnaku tõrjuja. Sama oluline on tagada tsiviilsektori toetus, põhiseadusliku korra kaitsmine, avaliku korra tagamine ja elanikkonnakaitse toimimine kriisi või relvakonflikti ajal ja muude eluliselt vajalike teenuste kättesaadavus.

Riigi vastu suunatud rünnaku edukas tõrjumine eeldab, et kogu ühiskond panustab sellesse vastavalt enda võimalustele ja et tal oleks vastav valmisolek toimida ning tegutseda keerulistes olukordades, sh üksikisiku tasandil.

Eesti ühiskonna sidususe suurendamine tähendab, et kriisi või relvakonflikti olukorras ühiskond ei lõhestuks ning elanikud usaldaksid ja toetaksid riigi tegevusi olukorra lahendamisel. Ühiskonna sidususe all on mõeldud ka seda, et elanikud on üldise kaitsetahte kõrval valmis ka ise reaalselt riiki kaitsma. Selleks peavad elanikud teadma, kuidas nad saavad panustada Eesti riigi kaitsmisse võimaliku ohuolukorra ilmnemisel. Seda teadlikkust ja kaitsetahet edendatakse noorsoo kodanikuhariduse osana. Eesti elanikkonna vastupanuvõime on tõhus juhul, kui elanikkonnal on usaldus oma riigi vastu ning sellele usaldusele pannakse alus muuhulgas noorte isamaalise kasvatuse ja riigikaitseõpetuse kaudu. Samuti toetavad erinevad asutused ja juriidilised isikud üksteise tegevusi riigikaitseülesannete täitmise kaudu.

Meil peab riigis olema **valmisolek ja võime seista vastu infosõjale**. See omakorda tähendab strateegilise kommunikatsiooni ja psühholoogilise kaitse vajalikkust, sellega seotud suutlikkuse olemasolu ning nende toimimist kriisisituatsioonis. Oluline on tagada suutlikkus reageerida kiiresti varases etapis ning väljendada riigi tegelikku tahet. Strateegilist kommunikatsiooni kasutades peab olema valmisolek väljendada riigi tahet nii Eestis kui ka välismaal. Samuti võimalikust vaenulikust mõjutustegevusest hoolimata tuleb tagada avalikkuse objektiivne informeeritus, mille põhjal Eesti elanikud saaksid ka kriisiolukorras suveräänselt teostada oma poliitilisi õigusi.

Arengukava üldeesmärgi mõõtmiseks kasutatakse järgmisi mõõdikuid[6]:

- **Sõjalise kaitse kulude tase SKPst** – mõõdetakse sõjalise kaitse kulude taset SKPst. Arvestatakse planeeritavat ja tegelikku kaitsekulude protsenti[7]. Eesmärk on järjepidevalt hoida sõjalise kaitse kulude taset iga aasta vähemalt 2% SKPst.
- **Kaitseliidu liikmete arv** – mõõdetakse Kaitseliidu liikmete arvu. Mõõdik näitab, kui palju Eesti inimesi on liitunud Kaitseliiduga. Eesmärk on Kaitseliidu liikmete arvu järkjärguline suurendamine 30 000 liikmeni ning alates sellest tasemest seda jätkusuutlikult hoida.
- **Elanike usk Eesti kaitstavusse** – mõõdetakse ja hinnatakse elanike usku Eesti kaitstavusse (hinnang Eesti kaitsevõimele). Mõõdik näitab elanike hinnangut Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral kuni liitlaste saabumiseni. Eesmärk on jõuda tasemeni vähemalt 60%.
- **Eesti elanike kaitsetahe** – mõõdetakse Eesti elanike kaitsetahet ja valmisolekut osaleda kaitsetegevuses. Mõõdik näitab Eesti elanike valmisolekut isiklikult kaitsetegevuses osaleda juhul, kui Eestile tungitakse kallale. Eesmärk on jõuda tasemeni vähemalt 65%.
- **Elanikkonna teadlikkus ohuolukorras tegutsemiseks** – mõõdetakse Eesti elanike hinnangut sellele, kas neil on piisavalt informatsiooni sellest, mida nad saaksid teha Eesti kaitseks, kui meid ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Eesmärk on jõuda tasemeni vähemalt 35%.
- **Elanike hinnang Eesti piiri kaitstusele** – mõõdetakse Eesti elanike hinnangut Eesti välispiiri kaitstusele. Eesmärk on jõuda tasemeni vähemalt 60%.
- **Elanike oskused toimetulekuks elutähtsa teenuse katkestuse korral** – mõõdetakse nende Eesti elanike osakaalu taset, kel on oskusi ja kes on suutelised tulema toime mõne elutähtsa teenuse katkestuse korral kauem kui 48 tundi. Eesmärk on jõuda tasemeni vähemalt 70% ning edaspidi suurendada elanike valmisolekut kauemaks kui 48 tundi.

[6] Üldeesmärgi mõõdikud ja sihttasemed vaadatakse üle vahetaseme mõõtmisel aastal 2020. Lisaks elanikkonnakaitse kontseptsiooni väljatöötamisele (eelduslikult aastal 2017) luuakse metoodika ja uued mõõdikud, mis iseloomustavad elanikkonna teadlikkust ja hakkama saamist erinevates kriisisituatsioonides. Elanikkonnakaitse mõõdikuid saab integreerida arengukava rakendusplaanidesse nende iga-aastasel ülevaatamisel.

[7] Mõõdik arvestab Kaitseministeeriumi valitsemisala poolt tehtavaid kulutusi iseseisva kaitsevõime arendamiseks. Planeeritava kaitsekulude aluseks on eelarve koostamisel kehtiv majandusprognoos, seetõttu võib tegelik kaitsekulude protsent planeeritust erineda. Kaitse-eelarvele lisatud sihtotstarbelisi vahendeid Eesti kui vastuvõtva riigi kohustuste täitmisel mõõdiku puhul ei arvestata.

Tabel 2. Mõõdikud arengukava üldeesmärgi saavutamise mõõtmiseks

Mõõdikud	Algtase 2016	Vahetase 2020	Sihttase 2026
Sõjalise kaitse kulude tase SKPst	*2% SKPst*	*Vähemalt 2% SKPst*	*Vähemalt 2% SKPst*
Allikas ja mõõtmise sagedus:	**Kaitseministeerium**, mõõdetakse kord aastas. Algtase on mõõdetud 2016. aastal.		
Kaitseliidu liikmete arv	*25 000 liiget*	*>27 000 liiget*	*>30 000 liiget*
Allikas ja mõõtmise sagedus:	**Kaitseministeerium**, mõõdetakse kord aastas. Algtase on mõõdetud 2015. aasta lõpus.		
Elanike usk Eesti kaitstavusse (hinnang Eesti kaitsevõimele)	*Osakaal, kes vastasid „JAH, kindlasti“ või „Tõenäoliselt JAH“, on 53%*	*Osakaal, kes vastasid „JAH, kindlasti“ või „Tõenäoliselt JAH“, on vähemalt 55%*	*Osakaal, kes vastasid „JAH, kindlasti“ või „Tõenäoliselt JAH“, on vähemalt 60%*
Allikas ja mõõtmise sagedus:	**Kaitseministeerium**, mõõdetakse kord aastas. Algtase on mõõdetud 2016. aastal (kevadine uuring).		
Eesti elanike kaitsetahe (valmisolek osaleda kaitsetegevuses)	*Osakaal, kes vastasid „JAH, kindlasti“ või „Tõenäoliselt JAH“, on 58%*	*Osakaal, kes vastasid „JAH, kindlasti“ või „Tõenäoliselt JAH“, on vähemalt 60%*	*Osakaal, kes vastasid „JAH, kindlasti“ või „Tõenäoliselt JAH“, on vähemalt 65%*
Allikas ja mõõtmise sagedus:	**Kaitseministeerium**, mõõdetakse kord aastas. Algtase on mõõdetud 2016. aastal (kevadine uuring).		
Elanikkonna teadlikkus ohuolukorras tegutsemiseks	*Osakaal, kes vastasid „JAH, tean piisavalt või kindlalt“ või „Üldiselt tean“, on 24%*	*Osakaal, kes vastasid „JAH, tean piisavalt või kindlalt“ või „Üldiselt tean“, on vähemalt 30%*	*Osakaal, kes vastasid „JAH, tean piisavalt või kindlalt“ või „Üldiselt tean“, on vähemalt 35%*
Allikas ja mõõtmise sagedus:	**Kaitseministeerium**, mõõdetakse kord aastas. Algtase on mõõdetud 2016. aastal (kevadine uuring).		
Elanike hinnang Eesti piiri kaitstusele	*Osakaal, kes vastasid „JAH, kindlasti“ või „Tõenäoliselt JAH“, on 51%*	*Osakaal, kes vastasid „JAH, kindlasti“ või „Tõenäoliselt JAH“, on vähemalt 55%*	*Osakaal, kes vastasid „JAH, kindlasti“ või „Tõenäoliselt JAH“, on vähemalt 60%*
Allikas ja mõõtmise sagedus:	**Kaitseministeerium**, mõõdetakse kord aastas. Algtase on mõõdetud 2016. aastal (kevadine uuring).		
Elanike oskused toimetulekuks elutähtsa teenuse katkestuse korral	*Oskustega elanikkonna osakaal on 60%*	*Oskustega elanikkonna osakaal on vähemalt 65%*	*Oskustega elanikkonna osakaal on vähemalt 70%*
Allikas ja mõõtmise sagedus:	**Siseministeerium**, mõõdetakse kord aastas. Algtase on mõõdetud 2016. aastal.		

3. ARENGUKAVA SEOS TEISTE POLIITIKADOKUMENTIDE NING LÄBIVATE TEEMADEGA

Riigikaitse arengukava on seotud Eesti julgeolekupoliitika alustes esitatud põhimõtetega. Samuti on arengukava koostamisel arvestatud nii Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi tegevusi (nt kiirreageerimise tegevused, riigipiiri tugevdamine, sõjalise kaitse arendamine, välisteenistuse tugevdamine, liitlassuhete hoidmine vms) kui ka riigi eelarvestrateegias sätestatut. Riigikaitse arengukava on mittesõjalise osade arendamise poolest seotud ka mitmete muude arengukavade või poliitikadokumentidega ning nende ressurssidega. Selles osas on välditud tarbetut dubleerimist ja muudes arengudokumentides planeeritu ülekordamist. Erinevates valdkondlikes arengukavades ettenähtud tegevused toetavad riigikaitse arengukava eesmärkide saavutamist, kuna loovad olulised eeldused vajalike võimete baastasemete olemasoluks. Seega kehtib oluline eeldus, et seotud arengukavades ettenähtud arendused viiakse olulisemate tegevuste puhul ellu kavandatud mahus.

Riigikaitse arengukava on seotud järgmiste poliitikadokumentide ja arengukavadega:

- **Eesti julgeolekupoliitika alused** – julgeolekupoliitika alused määrab kindlaks julgeolekupoliitika eesmärgi, põhimõtted ja tegevussuunad, sh riigikaitse tegevussuunad.
- **Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“** – strateegia üks eesmärke on Eesti kultuuriruumi elujõulisus, heaolu kasv ning sidus ühiskond. Nimetatud eesmärgid on seotud ka laiapindse riigikaitsega, et ühiskonnas tekitada suurem sidusus, seismaks vastu Eesti vastu suunatud infosõjale ning mõjutustegevusele.
- **Riigi kaitsetegevuse kava** – kava määrab lühiajalises vaates kindlaks erinevate osaliste riigikaitseülesanded ja tegevused riigikaitselise kriisisituatsiooni korral tegutsemiseks, sh kasutades selle korral kõiki riigi olemasolevaid võimeid ja ressursse.
- **Siseturvalisuse arengukava 2015–2020** – arengukava näeb ette baasvõimed ja sellega seotud arendustegevused siseturvalisuse valdkonnas. Riigikaitse aspektist on olulised näiteks sisejulgeoleku ja politsei valdkonna üksuste arendamine ja olemasolu, kriiside ennetamine ja hädaolukordadeks valmistumine, päästevõimekuse olemasolu ja abi kättesaadavuse võimalikkus, piirihalduse arendamine ning riigipiiril julgeoleku tagamine.
- **Küberjulgeoleku strateegia 2014–2017** – strateegia on seotud küberruumi turvalisuse tagamise ja suurendamisega. Riigikaitse vaatest on mõju omavateks alaeesmärkideks oluliste teenuste infosüsteemide kaitse tagamine, riigikaitseliste võimete arendamine küberkaitse valdkonnas ning küberjulgeoleku spetsialistide järelkasvu tagamine. Sellised suunad on seotud ka laiapindse riigikaitse käsitluse, elutähtsate teenuste kaitsmise ning ühiskonna toimepidevuse tagamisega.
- **Kiirgusohutuse riiklik arengukava 2008–2017** – arengukava näeb ette erinevate osaliste rollidest tulenevad ülesanded ja valmisoleku tagamise kiirgushädaolukorrale või muule avarii- või püsikiirituse olukorrale reageerimiseks. Selline valmisolek on vajalik arvestades võimalikke hädaolukordasid, sõjalisi ohtusid ja riigikaitse laia käsitust.
- **Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020** – arengukava on seotud tervishoiusüsteemi arendamisega. Riigikaitse seisukohalt on oluline, et tagatud on tervishoiusüsteemi jätkusuutlik arendamine ja valmisolek nii tava-, kriisi- kui ka sõjaolukordadeks.

- **Lõimuv Eesti 2020** – arengukava on seotud Eesti ühiskonna sotsiaalse sidususe tagamisega. Riikliku lõimumispoliitika olemasolu on vajalik Eesti Vabariigi jätkusuutlikkuse tagamiseks. Laiapindne riigikaitse eeldab ühiskonnas suurema sidususe tekitamist, et seista vastu Eesti vastu suunatud infosõjale ning mõjutustegevusele.
- **Eesti merenduspoliitika 2012–2020** – arengukava nimetab prioriteedina merenduse ohutuse ja turvalisuse ning samuti merenduse korralduse ja seadusandliku baasi tõhustamise. Riigikaitse vaatest on merenduse valdkonna ohutuse ja turvalisuse arendamine oluline, et tagada nii Eesti üksuste liikumise kui ka liitlaste vastuvõtmise võimalikkus.
- **Transpordi arengukava 2014–2020** – arengukava sisaldab kvaliteetsete teede ja sujuva liiklusega seotud tegevusi. Samuti nimetab arengukava lennu-, laeva-, maantee- ja rongiühenduste arendamisega seotud tegevusi. Riigikaitse vaatest on transpordi valdkonna arendamine oluline, et tagada Eesti üksuste liikumise ja liitlaste vastuvõtmise võimalikkus, alternatiivsete lahenduste kasutamine üksuste ja elanike transpordil ning samuti kriisi korral elanikkonnale võimalus ohutuks liikumiseks ühest piirkonnast teise.
- **Eesti infoühiskonna arengukava 2020** – arengukava keskmes on riigis info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamist ja nutikate lahenduste loomist võimaldava keskkonna tagamine. Selle raames on üks arengukava alaeesmärk majanduse kasvu, riigi arengut ja elanike heaolu toetava info- ja kommunikatsioonitehnoloogia taristu loomine. Selline taristu on vajalik, et tagada paremini ühiskonna sidusust.
- **Üleriigiline planeering Eesti 2030+** – üleriigiline planeering Eesti 2030+ käsitleb ühe teemana Eesti varustatust energiataristuga. Riigikaitse aspektist on selline käsitlus seotud ka elutähtsate teenuste ja ühiskonna toimepidevusega.
- **Eesti maaelu arengukava 2014–2020** – arengukava tegevused on seotud toidu tarneahela ja riskijuhtimisega. Samuti hõlmab arengukava jätkusuutlikuks toidutootmiseks ettenähtud tegevusi. Sellised tegevused on seotud toidu varustuskindluse tagamisega.
- **Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020** – arengukava nimetab energiasektori strateegilised eesmärgid, sh pideva energiavarustuse tagamise meetmed ning Eesti elanikkonnale pideva energiavarustuse tagamise. Täiendavalt toob arengukava esile meetme kütusevarude loomiseks ja säilitamiseks. Selline käsitlus on seotud ka elutähtsate teenuste ja ühiskonna toimepidevusega.
- **Energiamajanduse arengukava aastani 2030** – riigikaitse arengukava koostamise ajal oli vastav arengukava väljatöötamisel. Samas on nimetatud arengukava koostamise eesmärk valida optimaalseim energiavarustuse stsenaarium, mis oleks tarbijale mõistliku hinna ja kättesaadavusega, vähese keskkonnamõjuga, kooskõlas Euroopa Liidu pikaajaliste energia- ja kliimapoliitika eesmärkidega ning pikaajaliselt kõige konkurentsivõimelisem. Selline käsitlus on seotud ka elutähtsate teenuste ja ühiskonna toimepidevusega.
- **Spordipoliitika põhialused aastani 2030** – ühiskonna kestlikkuse ja sidususe arendamiseks panustab spordivaldkonna strateegiadokument rahva tervisesse, lõimumisse, regionaalsesse arengusse ning seeläbi riigi kaitsevõimesse.
- **Riigikaitse- ja sisekaitseõpetuse kontseptsioon** – kontseptsiooni tegevused on suunatud siseturvalisuse ja riigikaitse koordineeritud ja lõimitud õpetamiseks koolides. Nimetatud kontseptsiooniga tasakaalustatakse kursuste mahud ning kaasajastatakse riigikaitse- ja sisekaitseõpetuse sisu, lähtudes riigikaitse laiast käsitusest.

Riigikaitse arengukava seosed läbivate teemadega:

- **Keskkonnahoid ja kliima** – tegemist on väheolulise mõjuga. Arengukava üldeesmärk on seotud julgeolekuohtude maandamisega ning seeläbi ka keskkonnahoiu ja kliima parema kaitse tagamisega. Ühtlasi soovitakse tagada paremat valmisolekut olukordadeks, mis võivad negatiivselt mõjutada looduskeskkonda. Sõjalise kaitsega seonduvalt võib küll ette näha teatud piirkondades väljaõppe- ja harjutusalade kasutuselevõtmisel mõju looduskeskkonnale ning nende aladega piirnevatele elukeskkondadele, kuid selline mõju on piiratud. Ühtlasi planeeritakse mõjude vallas keskkonnaalaste riskide maandamiseks vajalikke meetmeid.
- **Võrdsed võimalused** – tegemist on olulise mõjuga. Riigi julgeolek ja selle tagamine mõjutab kogu ühiskonda ning kõigil peab olema võimalus panustada riigikaitsesse. Julgeolekualane kriisiolukord mõjutab suure tõenäosusega kõige enam just sotsiaalselt haavatavaid gruppe. Näiteks Eesti ühiskonna sidususe tagamise suurendamiseks ja valmisolekuks seista vastu infosõjale tuleb neid asjaolusid arvestada arengukava erinevate tegevuste planeerimisel ja elluviimisel.
- **Infoühiskond** – tegemist on olulise mõjuga. Arengukava tegevustega toetatakse e-teenuste ja infotehnoloogiliste lahenduste jätkuvat arengut riigikaitse valdkonnas. Arengukava koostamisel võeti suunaks, et parandatakse riigikaitseliselt olulise informatsiooni turvatust ja käideldavust, sh seoses elutähtsate teenuste ning nende omavahelise ristsõltuvusega. Arvestada tuleb, et tänu kiirele arengule pakub infotehnoloogia aina uusi võimalusi. Lisaks pööratakse arengukava elluviimisel tähelepanu oluliste infosüsteemide vastupidavusele ja kasutatavusele ohustsenaariumite rakendumisel.
- **Regionaalareng** – tegemist on väheolulise mõjuga. Kuigi tasakaalustatud regionaalareng toetab laiapindse riigikaitse arendamist, pole regionaalarengu soodustamine otseselt riigikaitse arengukava üheks ja eraldi alaeesmärgiks. Samas on teatud riigikaitseliste objektide paiknemisel ja tegevuste toimumisel erinevates Eesti osades vähemalt eelduslikult kaudne positiivne mõju riigi regionaalarengule.
- **Riigivalitsemine** – tegemist on olulise mõjuga. Arengukava läbivaks põhimõtteks on ametkondade ja valdkondade ülene koostöö meetmete planeerimisel ja rakendamisel. Lisaks toetab riigikaitse lai käsitus riigikaitse valdkonna horisontaalset planeerimist ja tegevuste elluviimist. Üks olulisi põhimõtteid on erinevate osaliste kaasamine riigikaitse tegevustesse ning valdkondade killustamise või tarbetute dubleerimiste vältimine.

4. ARENGUKAVA ELLUVIIMINE

Riigikaitse arengukava 2017–2026 viiakse ellu vastavalt riigieelarve seadusele, riigikaitseseadusele ja Vabariigi Valitsuse 13. detsembri 2005. a määrusele nr 302 „Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord“. Arengukava kohta koostatakse neljaaastane rakendusplaan[8], mida täpsustatakse ja vaadatakse üle igal aastal, et tagada kooskõla riigi eelarvestrateegiaga. Tervikuna vaadatakse arengukava üle iga nelja aasta järel.

Arengukava elluviimist ja selle täitmise kohta aruannete koostamist koordineerib Riigikantselei Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni kaudu. Samuti osalevad arengukava elluviimisel erinevad ministeeriumid ja nende allasutused ning muud juriidilised isikud oma pädevuse piires vastavalt arengukavas ja rakendusplaanis ettenähtud tegevustele ja püstitatud ülesannetele. Eelnevalt nimetatud osaliste rolliks on enda pädevuse piires ja ministeeriumitel oma valitsemisalade ulatuses arendada arengukavas kindlaksmääratud võimeid ja viia ellu muid kokkulepitud arendustegevusi. Arengukava elluviimisest ja eesmärkide saavutamisest antakse regulaarseid ülevaateid Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjonile.

Arengukava elluviimist rahastatakse peamiselt riigieelarvest ning seejuures tagatakse selle kooskõla riigi eelarvestrateegiaga. Ühtlasi lähtutakse põhimõttest, et iga ministeerium peab tagama, et tema valitsemisala riigikaitseülesandeid täitvatel asutustel või muudel juriidilistel isikutel oleksid olemas vajalikud vahendid ja varud. Võimearendusi viiakse ellu vastavalt riigieelarvelistele võimalustele. Seega tuleb riigieelarveliste vahendite kasutamisel ja arendusvajaduste elluviimisel teha valikuid. Arengukava detailsemate tegevuste puhul vaadatakse need valikud üle kord aastas riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve koostamise protsessi käigus.

Arengukava tegevuste elluviimise hetkeseisu hinnatakse igal aastal hiljemalt 1. märtsiks. Selleks tuleb arengukava elluviimisel osaleval ministeeriumil või muul juriidilisel isikul koostada igal aastal oma vastutusalasse jäävate meetmete ja tegevuste kohta vastav tulemusaruanne ning esitada see Riigikantseleile, et koostada terviklik iga-aastane arengukava täitmise aruanne. Nimetatud arengukava iga-aastane täitmise aruanne esitatakse Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjonile.

Arengukava eesmärkide saavutamist ja täitmist hinnatakse (vahehindamine) aastal 2020. Sellise arengukava täitmise vahehindamise aruande koostamiseks esitavad ministeeriumid ja muud arengukava elluviimises osalenud juriidilised isikud Riigikantseleile kokkuvõtte oma vastutusalasse jäävate ning kogu arengukava elluviimise aega arvestavate meetmete ja tegevuste elluviimise kohta, sh ettepanekud arengukava muutmiseks. See on aluseks, et nelja-aastase perioodi järel vaadata arengukava tervikuna üle ning uuendada nii arengukava kui ka selle rakendusplaani. Arengukava vahehindamise aruanne esitatakse Vabariigi Valitsusele.

[8] Rakendusplaani koostamisel arvestatakse sõjalise kaitse arendustegevuste puhul iga-aastaselt uuendatava Kaitseministeeriumi valitsemisala neljaaastase arengukavaga ja selles dokumendis toodud tegevustega.

LISA 1: ARENGUKAVA MAKSUMUSE PROGNOOS

Arengukava mittesõjaline osa

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Alaeesmärgid 1–4 kokku	***11 909 000***	***10 994 000***	***8 855 000***	***7 851 000***	***7 751 000***	***6 494 000***	***6 605 000***	***6 649 000***	***6 713 000***	***6 745 000***
Alaeesmärk 5, tsiviilsektori toetus ja liitlaste kohaloleku suurendamisega seotud kulud	***38 546 000***	***23 534 000***	***8 898 000***	***5 898 000***	***5 498 000***	*Kaitseministeeriumi valitsemisalaga seotud tsiviilsektori toetuse vajadusi rahastatakse Kaitseministeeriumi valitsemisala eelarvest. Liitlaste kohaloleku suurendamisega seotud kulud lisanduvad sõjalise kaitse 2% SKPst kuludele. Täiendavad rahastamisotsused tehakse RESi planeerimise ajal.*				
KOKKU	***50 455 000***	***34 528 000***	***17 753 000***	***13 749 000***	***13 249 000***	***6 494 000***	***6 605 000***	***6 649 000***	***6 713 000***	***6 745 000***

Arengukava sõjaline osa

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Alaeesmärk 6, sõjalise kaitse arendamine[9]	***451 220 000***	***479 700 000***	***508 530 000***	***537 760 000***	***563 860 000***	***590 700 000***	***618 510 000***	***647 320 000***	***677 540 000***	***708 640 000***

Arengukava maksumuse prognoosimisel arvestatakse võime loomise ja ülalpidamise koguvajadusi ning riigi eelarve võimalusi lähtudes riigi eelarvestrateegiast. Prognoos arvestab riigi eelarvestrateegiat 2018–2021. Sõjalise kaitse kulude osas on arvestatud arengukava aluseks olnud majandusprognoosi. Täpsem rahaline arvestus tehakse rakendusplaani koostamisel, lähtudes riigieelarve tegelikest võimalustest.

[9] Riigikaitseinvesteeringute programmi raames aastatel 2018–2020 investeeritakse täiendavalt kokku 60 miljonit eurot iseseisva kaitsevõime kiiremaks väljaarendamiseks.